

Predstavljanje

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Tamara Gazdić-Alerić i Katarina Aladrović

U radu je predstavljen Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, s posebnim osvrtom na Katedru za hrvatski jezik, književnost, scensku i medijsku kulturu. Riječ je o instituciji koja u povijesti školstva zauzima posebno mjesto u sustavu obrazovanja učitelja primarnoga obrazovanja te odgojitelja predškolske djece u Republici Hrvatskoj. Opisuje se razvojni put te pedagoške institucije, koja je često mijenjala naziv i ustroj, ali ne i temeljnu djelatnost — izobrazbu budućih učitelja.

0. Uvod

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu zauzima posebno mjesto u razvoju sustava osposobljavanja učitelja i odgojitelja u Hrvatskoj. Razvojni put učiteljskoga obrazovanja vezan je uz razvojni put opće pučke škole kao temeljne ustanove nacionalne izobrazbe u Hrvatskoj. Prateći dug razvojni put te obrazovne institucije, može se pratiti i razvoj sustava učiteljske izobrazbe u Hrvatskoj. Iako je put sustavnoga obrazovanja učitelja započinje 1849. godine osnivanjem Učiteljske škole u Zagrebu, to uvijek aktualno pitanje postaje posebno važno nakon uvođenja obaveznoga osnovnoga školstva. Naime, otkako je 1874. donesen i prvi zakon o obaveznoj pučkoj školi, budući se učitelji pripremaju u trogodišnjim, a zatim od 1888. godine u četverogodišnjim učiteljskim školama, tzv. preparandijama. Na visokoškolskoj razini studij je ustrojen trideset i jednu godinu iza toga osnivanjem Više pedagoške škole u Zagrebu. Pritom treba istaknuti da pitanje nacionalne izobrazbe nije bilo samo prosvjetno i pedagoško pitanje nego i jedno od ključnih pitanja daljnjega razvoja zemlje i života u njoj budući da je okrenuto prema onima bez kojih ni jedno društvo nema budućnosti — prema mladima!

Viša pedagoška škola — Osnivanjem dvogodišnjega studija na Višoj pedagoškoj školi u Zagrebu 1919. godine ostvareno je obrazovanje učitelja na visokoškolskoj razini. Ona je djelovala do početka II. svjetskoga rata.

Visoka pedagoška škola — Sljednica je prve visokoškolske pedagoške ustanove. Četverogodišnja Visoka pedagoška škola djelovala je pet godina, od 1941. do 1945.

Viša pedagoška škola — Godine 1945. pedagoški studij ponovo se spušta na razinu više škole. Do 1960. djeluju dvogodišnja i trogodišnja Viša pedagoška škola.

Pedagoška akademija — Godine 1960. osniva se Pedagoška akademija, s dvogodišnjim studijem razredne i predmetne nastave te predškolskoga odgoja. U tome je obliku djelovala dvadeset i jednu godinu.

Pedagogijske znanosti Filozofskoga fakulteta — Pedagoška akademija spaja se 1981. godine s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i postaje njegova sastavnica koja djeluje pod nazivom Filozofski fakultet — Pedagogijske znanosti. Od 1992. godine studij razredne nastave postaje samostalan četverogodišnji studij, a predškolski odgoj ostaje stručni dvogodišnji studij.

Učiteljska akademija — Uredbom Vlade Republike Hrvatske 21. svibnja 1998. godine ustrojena je Učiteljska akademija Sveučilišta u Zagrebu. Nakon pribavljenoga mišljenja Nacionalnoga vijeća za visoku naobrazbu, Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske izdalo je 23. rujna 1999. godine Učiteljskoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu stalnu dopusnicu za rad. Učiteljska akademija djelovala je do 2006. godine.

Učiteljski fakultet — Odlukom Sveučilišta u Zagrebu Učiteljska je akademija prerasla u znanstveno-nastavnu sveučilišnu ustanovom pod nazivom — Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. On je registriran 2. veljače 2006. godine. Odlukom Senata Sveučilišta u Zagrebu od 13. veljače 2007. godine visoke učiteljske škole u Čakovcu i Petrinji pripojene su Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Tako je nastao sadašnji fakultet s više od tri tisuće studenata. Dan Učiteljskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu obilježava se 5. listopada, na Svjetski dan učitelja.

1. Ustroj Učiteljskoga fakulteta

Učiteljski fakultet djeluje u tri odsjeka na trima lokacijama — Središnjica u Zagrebu, Odsjek u Čakovcu i Odsjek u Petrinji. Na Učiteljskome fakultetu stalno je zaposleno 137 sveučilišnih nastavnika i 92 vanjska suradnika. Od toga su 104 sveučilišna nastavnika i 36 vanjskih suradnika u Zagrebu, u

Čakovcu je 17 sveučilišnih nastavnika i 36 vanjskih suradnika, a u Petrinji 16 sveučilišnih nastavnika i 20 vanjskih suradnika.

1.1. Nastavni programi

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu organizira dodiplomski studij, poslijediplomski stručni studij i poslijediplomski doktorski studij.

Odsjek za učiteljske studije — Na Učiteljskome studiju obrazuju se učitelji primarnoga obrazovanja (prva četiri razreda osnovne škole). Traje 5 godina ($5 + 0$), a po završetku se stječe zvanje magistra primarnoga obrazovanja. Nakon petogodišnjega studija može se nastaviti specijalistički studij u trajanju od dvije godine i doktorski studij u trajanju od tri godine (po završetku se stječe specijalizacija ili doktorat znanosti). Studij obrazuje učitelje u dva studijska programa:

- a) studij za učitelje primarnoga obrazovanja s modulima: hrvatski jezik, likovna kultura, informatika i odgojne znanosti;
- b) studij za učitelje primarnoga obrazovanja i stranih jezika (engleski i njemački jezik).

Odsjek za odgojiteljski studij — Na Odgojiteljskome se studiju obrazuju odgojitelji predškolske djece. Studij traje 3 godine, a po završetku se stječe zvanje stručnoga prvostupnika predškolskoga odgoja. Učiteljski fakultet planira najkasnije do 2010. godine stvoriti uvjete da odgojiteljski studij postane sveučilišni studij koji bi se izvodio prema obrascu $3 + 2$ ili obrascu $4 + 1$.

Odsjek za obrazovne studije — Studij za pedagoško-psihološko-metodičko obrazovanje namijenjen je studentima Sveučilišta u Zagrebu koji studiraju na drugim nastavničkim fakultetima i akademijama, kao i završenim stručnjacima nenastavničkih fakulteta koji žele steći nastavničko zvanje.

Poslijediplomski studijski programi — Stručni poslijediplomski studij Učiteljskoga fakulteta pod nazivom Suvremena osnovna škola traje dvije godine, a započeo je 2004. godine. Poslijediplomski doktorski studij iz društvenih znanosti, znanstveno polje odgojne znanosti (s modulima: hrvatski jezik, informatika, odgojne znanosti, školski menadžment), traje tri godine i izvodi se na Učiteljskome fakultetu od ožujka 2007. godine.

2. Ostale djelatnosti

Osim u redovnoj nastavi, djelatnici fakulteta sudjeluju u znanstvenim istraživanjima, umjetničkoj djelatnosti i surađuju s kolegama iz Europe u projektima i studijima.

Znanstvena djelatnost — Znanstvenici zaposleni na Učiteljskome fakultetu nositelji su i istraživači u 14 znanstveno-istraživačkih projekata koje je odobrilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, navedeni su u (1).

- (1) — Odgojni sustavi sv. Ivana Bosca, A. S. Makarenka i A. S. Neilla
- Dječja i usmena književnost u interferenciji
- Hrvatska bibliografija dječjih knjiga do 1945.
- Fabula i diskurs u dječjoj književnosti
- Jezično-likovni standardi u početnom čitanju i pisanju
- Razvoj komunikacijske kompetencije u ranome diskursu hrvatskoga jezika
- Razvoj interkulturalne kompetencije u osnovnoškolskoj nastavi stranih jezika
- Izrada nacionalnog standarda profesionalnih kompetencija nastavnika
- Informacijsko-komunikacijska kompetencija edukatora
- Učenje otkrivanjem i istraživanjem u nastavi prirode i društva
- Metode i modeli u odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi u dječjim vrtićima
- Kineziološka edukacija u predškolskom odgoju i primarnom obrazovanju
- Nove obrazovne tehnologije i cjeloživotno obrazovanje
- Analitički modeli praćenja novih obrazovnih tehnologija u cjeloživotnom učenju

Međunarodna suradnja — Učiteljski Fakultet Sveučilišta u Zagrebu surađuje s brojnim ustanovama za obrazovanje učitelja u inozemstvu. Ugovorenu suradnju ima s Odsjekom za pedagogiju i sociologiju Sveučilišta u Münsteru (Njemačka), Pedagoškom akademijom Sveučilišta u Skopju (Makedonija), Pedagoškom akademijom Sveučilišta u Sarajevu (BiH), Filozofskim fakultetom i Pedagoškim fakultetom Sveučilišta u Ljubljani (Slovenija), Učiteljskim fakultetom u Baji i Filozofskim fakultetom u Sombatelju (Mađarska). U skladu s europskom orijentacijom Fakultet je uključen i u projekt razmjene studenata i profesora sa Sveučilištem u Antwerpenu te druge oblike razmjene profesora i studenata koji se potiču međunarodnim projektima.

S Odsjekom za pedagogiju i sociologiju Sveučilišta u Münsteru Učiteljski fakultet osnovao je Centar za europsko obrazovanje nastavnika, pored-

bena istraživanja obrazovanja i europske studije. Centar je otvoren u rujnu 2007. Fakultet je također sunositelj projekta *Tempus Learning for Europe – Curriculum Development and Counselling in Education* (2006–2009) te sudjeluje u izvođenju jednogodišnjega međunarodnog magistarskoga studija Menadžment i savjetovanje za europsko obrazovanje.

Učiteljski fakultet od 2007. godine surađuje s Europskim centrom za napredna i sustavna istraživanja (ECNSI), s kojim već treću godinu organizira međunarodne znanstvene konferencije na kojima sudjeluju znanstvenici iz različitih područja obrazovanja učitelja primarnoga obrazovanja.

Časopisi — Učiteljski fakultet izdaje i dva znanstvena časopisa — *Metodiku* i *Odgojne znanosti* u kojima se objavljuju znanstveni radovi iz područja obrazovnih znanosti. Uredništva časopisa čine hrvatski i strani stručnjaci, a časopisi se tiskaju na hrvatskome i na engleskome jeziku.

Umjetnička djelatnost — U okviru Fakulteta djeluje *Umjetnička galerija* u kojoj se organiziraju izložbe domaćih i stranih likovnih umjetnika. Organizirana je i *Glazbena scena* u sklopu koje se jednom mjesečno organiziraju koncerti glazbenih umjetnika. Osobita se pozornost posvećuje razvoju medijske i scenske kulture, i to u svim segmentima. Uređeni su praktikumi za medijsku, likovnu, glazbenu i jezičnu kulturu, kao i informatički praktikumi te knjižnica i čitaonica.

3. Katedra za hrvatski jezik, književnost, scensku i medijsku kulturu

Najveća je katedra na Učiteljskome fakultetu *Katedra za hrvatski jezik, književnost, scensku i medijsku kulturu*. Na toj je katedri Učiteljskoga fakulteta u Zagrebu zaposleno dvadeset i sedmero djelatnika i šesnaest vanjskih suradnika. Na Katedri je trenutačno 12 doktora znanosti, 3 magistra znanosti, 4 predavača ili viših predavača, 8 znanstvenih asistenata te 2 stručna suradnika. Uz predstojnicu Katedre dr. sc. Dunju Pavličević-Franić, na Katedri je još osam profesora u znanstveno-nastavnim zvanjima, tri su profesora u nastavničkim zvanjima profesora visoke škole i četiri u zvanju predavača.

Hrvatski jezik — Redovita profesorica Dunja Pavličević-Franić bavi se hrvatskim standardnim jezikom u ranojezičnome diskursu, odnosno komunikacijskom gramatikom hrvatskoga jezika u ranoj razvojnoj dobi. Hrvatskom dijalektologijom bavi se docent Đuro Blažeka. Doktor znanosti Ante Selak u zvanju višega predavača bavi se poviješću hrvatskoga jezika. Jelena Vignjević, u zvanju predavača, bavi se jezičnim izražavanjem i dijalektologijom. Znanstvena asistentica Tamara Gazdić-Alerić bavi se hrvatskim stan-

dardnim jezikom i ranim učenjem hrvatskoga jezika. Magistrica znanosti Katarina Aladrović znanstveni je novak na projektu Razvoj komunikacijske kompetencije u ranome diskursu hrvatskoga jezika (voditeljica dr. sc. Dunje Pavličević-Franić).

Dječja književnost — Dječjom književnošću bave se redovita profesorica Dubravka Težak i redoviti profesor Stjepan Hranjec. I docentica Diana Zalar bavi se dječjom književnošću, osobito onom koja je namijenjena djeci vrtićke i predškolske dobi. Hrvatskom dječjom bibliografijom bavi se docent Berislav Majhut. Adrijana Kos-Lajtmán znanstveni je novak na projektu Dječja i usmena književnost u interferenciji (voditelj dr. sc. Stjepan Hranjec). Marina Gabelica i Ivana Milković znanstvene su novakinje na projektu Fabula i diskurs u dječjoj književnosti (voditeljica dr. sc. Dubravka Težak). Sanja Lovrić i Vendi Franc znanstvene su novakinje na projektu Hrvatska bibliografija dječjih knjiga do 1945. (voditelj dr. sc. Berislava Majhuta). Izvanredna profesorica Tea Benčić bavi se jezikom i književnošću u Podružnici u Petrinji.

Metodika — Metodikom hrvatskoga jezika i književnost bavi se redoviti profesor Ante Bežen. Doktorica znanosti Vlatka Velički, profesorica visoke škole, bavi se metodikom hrvatskoga jezika u predškolskoj dobi. Doktorica znanosti Tamara Turza-Bogdan, u zvanju predavača, bavi se metodikom hrvatskoga jezika i književnosti. Istim se područjem bave Vesna Budinski i Božica Vujić, također u nastavnome zvanju predavača. Dragica Skelin stručni je suradnik za metodiku hrvatskoga jezika i književnosti. Martina Kolar Billege i Zrinka Rogulj znanstvene su novakinje na projektu Jezičnikovi standardi u početnom čitanju i pisanju na hrvatskom jeziku (voditelj dr. sc. Ante Bežen).

Scenska i medijska kultura — Doktorica znanosti Iva Gruić, u nastavnome zvanju profesorice visoke škole, bavi se scenskom kulturom. Krešimir Mikić, u nastavnome zvanju profesora visoke škole, bavi se medijskom kulturom. Marko Gregurić stručni je suradnik za medijsku kulturu.

Skupovi — Katedra za hrvatski jezik, književnost, scensku i medijsku kulturu organizator je, već treću godinu, međunarodnoga kongresa *Rano učenje hrvatskoga/materinskoga/stranoga jezika*, koji se u studenome održava u Zadrui. Podružnica Katedre u Čakovcu započela je od ove godine organizaciju međunarodnoga kongresa *Medimurski filološki dani*. Djelatnici sudjeluju i na brojnim domaćim i inozemnim znanstvenim i stručnim skupovima i kongresima.

Članstva — Kao aktivni sudionici u radu akademske zajednice, djelatnici Katedre članovi su mnogih znanstvenih i strukovnih udruga — Matice hrvatske (MH), Hrvatskoga pedagoško-književnoga zbora (HPKZ), Hrvatskoga filološkoga društvo (HFD), Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku (HDPL), Laboratorija za psiholingvistička istraživanja Sveučilišta u Zagrebu (POLIN), Instituta za pedagogijska istraživanja, Udruge profesora hrvatskoga jezika itd.

Devet članova Katedre autori su udžbenika i priručnika hrvatskoga jezika za osnovnu i srednju školu, kao i sveučilišnih udžbenika. Osim toga, urednici su stručnih časopisa, te suradnici ili savjetnici Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Sveučilišta u Zagrebu.

4. Zaključak

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu ima dugu tradiciju i zauzima posebno mjesto u razvoju sustava obrazovanja učitelja i odgojitelja u Hrvatskoj. Borba za sustavnim, kvalitetnim, visokoškolskim obrazovanjem učitelja bila je dugotrajna, a nije prestala ni danas kada je Učiteljski fakultet potpuno uklopljen kao visokoškolska sveučilišna ustanova u Bolonjski proces. Treba imati na umu da bez osposobljenih, vrsnih i motiviranih učitelja nema ni uspješnoga društva znanja!

5. Literatura

- Vodič kroz studij za učitelje i odgojitelje* (2009) Ur. Bežen, A., Prskalo, I. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Učiteljska akademija u Zagrebu 1919.–2004.* (2005) Ur. Težak, D., Jakubin M., Matijević, M. i Silov, M. Zagreb: Učiteljska akademija u Zagrebu.